

De gamle marknavne i Boddum

Af Gunnar Kjær Mortensen

Indtil ca. 1806 var bønderne på Boddum fæstebønder under Boddumbisgård, idet denne hovedgård ejede gårdene. Foruden en årlig fæsteafgift skulle bønderne yde hoven og drive hovedgårdsjorden. En halv snes år før blev Boddums jorder udskiftet. Indtil da blev bøndernes jorder drevet i fællesskab, idet den enkelte gårds jord var lange smalle strimler fordelt over hele sognet, således at alle havde del i såvel den gode som den dårlige jord, og det samme var tilfældet med engarealer og tørvemoser. Et afgrænset antal agre, som oftest med agrene beliggende i samme retning, (et agerskifte) kaldte navnlig i Jylland et "fald" og var benævnt ved egne individuelle navne, som brugtes til daglig af bønderne. Disse marknavne eller navne på fald i Boddum skal nærmere belyses i denne artikel.

Men først lidt om den tids dyrkningsform:

Den dyrkede jord var opdelt i fire kategorier:

1. Toften. Dette var et mindre indhegnet jordstykke, som lå umiddelbart ved gårdens bygninger. Toften blev ikke drevet i fællesskab og kunne anvendes til kålhave, frugthave eller dyrkning af brødkorn. 2. Alsædejord. Dette var den bedste jord omkring landsbyen, og den tilsædes hvert år uden hvile, f.eks. de første 2 år med byg og 3. år med havre, og der gødedes hvert 3. år (på havrestubben). 3. Brødjord. Denne jord lå også i nærheden af landsbyen, og den dyrkedes, afhængig af kvaliteten, i f.eks. 4 år og hvile i 4 år og kunne f.eks. 1. år tilsås med byg, 2. år med rug eller blandkorn og 3. og 4. år med havre. Brødjorden fik også gødning. Tofterne, alsædejorden og brødjorden kaldtes tilsammen "indmarken". Den øvrige dyrkede jord kaldtes "udmarken" og lå som oftest mest afsides i forhold til landsbyen. Udmarken fik ingen gødning og måtte derfor efter f.eks. 3 års kornafgrøder hvile i 8 år og for ringere jords vedkommende op til 10-12 år før der igen kunne avles korn. Desuden har der utvivlsomt fandtes overdrev, som aldrig dyrkedes, men som alene fungerede som græsningsareal for landsbyens kvæg, men disse arealer er ikke nævnt i markbøgerne. Det er også sandsynligt, at noget af udmarken i hvileperioden anvendtes som

græsningsareal.

De ældste efterretninger om marknavne findes i Rigsarkivet i forarbejderne til Chr. V's matrikel 1688. I sommeren 1683 opmålt alle agre på Boddum, og oplysninger om alle agre størrelser og dyrkning samt jordens beskaffenhed i dyrkningsmæssig henseende er nedfældet i en såkaldt markbog, og denne er en uvurderlig kilde til studier af bl.a. de gamle marknavne. Svagheden ved markbogen er dog, at der ikke findes et samtidigt tilknyttet kort, hvilket bevirker, at man ikke altid er i stand til at stedfæste de enkelte markbetegnelser. Derimod blev der i forbindelse med udskiftningen udarbejdet et kort i 1793, og dette indeholder afgrænsningerne af de enkelte marker og deres navne. Da der er over 100 år mellem markbog og udskiftningskort, er der imidlertid en del marknavne, som ikke umiddelbart er genkendelige.

De gamle marknavne anvendes ikke mere i deres oprindelige form (som navn på et afgrænset jordareal) men er i nyere tid gledet over til at betegne navne på gårde og veje.

Det har altid været spændende at forsøge at gætte på et marknavns betydning, men mange er i tidens løb gået grusomt galt i byen, idet oprindelsen til ordene ligger så mange hundrede år tilbage i tiden, at vi ikke uden videre kan tolke ordene ud fra vort nuværende ordforråd, og det tilrådes i den forbindelse at søge sagkyndig bistand, - f.eks. ved Københavns Universitets Institut for Navneforskning, som langsigtet agter at udgive oversigter med forklaringer af de enkelte egne stednavne, og der er allerede udgivet en del bind for andre egne af landet.

I det følgende gengives alle marknavne, som forekommer i markbogen fra 1683 og fra udskiftningskortet fra 1793, og for begge kolonner gælder det, at den oprindelige staveform er bibeholdt, selv om man ville stave navnene noget anderledes i dag. Endvidere har jeg forelagt marknavnene fra 1683 for nogle ældre beboere, som dels er født i Boddum og dels primært har været beskæftiget ved landbrug. Det viste sig, at det kun var forholdsvis få navne, som er forblevet i brug op til nutiden, og hvor

det er tilfældet, er dette markeret med et + i højre kolonne.